

GEDENKSTÄTTE

FÜR DIE OPFER DES KZ
LANGENSTEIN-ZWIEBERGE

STIFTUNG
GEDENKSTÄTTEN
SACHSEN-ANHALT

Podsumownie mijającego roku
zaczniemy uczczeniem pamięci
tych, którzy od nas odeszli:

Ivan Ivanji zmarł 9 maja 2024r. w
Weimarze; był on wyzwolony w
Langenstein-Zwieberge po tym
jak przeszedł przez obozy w
Auschwitz, Buchenwald i
Niederorschel. W tym roku
pożegnaliśmy na zawsze

Germaine Baud i

Janine Bertrand, wdowy po
byłych więźniach Claude Baud i
Louis Bertrand; nie ma wśród
nas również

Marie-Therese Chaumont i

Lien Broekmaat, córek zmarłych
w Langenstein Jean-Baptiste
Durand i Hermanus Broekmaat.

W Langenstein zmarł

Siegfried Schwalbe, członek
założycielski Towarzystwa

Wspierającego i

Sandra Prosowski – długoletnia
ugaszczająca gości w ramach
spotkań z rodzinami z

Langenstein podczas Dni
Spotkań. Kolejnym związanym ze
Stowarzyszeniem a zmarłym w
Berlinie był **Wilhelm Rimpau**.

Uczcijmy ich pamięć chwilą
ciszy.

Szanowne Panie i Panowie, Drodzy Przyjaciele,

Decyzję o szczególnym
znaczeniu dla Miejsca Pamięci
podjął Sąd Administracyjny
Magdeburg w kwietniu 2024r.

Przychylił się on do pozwu
Global Projekt Management
(GPM) Projekt 58 UG
dotyczącego pierwokupu przez
kraj federalny Saksonii-Anhalt.

Tym samym jest GPM GmbH
właścicielem całego systemu
sztolni włącznie z tzw. „starą
sztolnią”, nie zmienioną lub
tylko częściowo zmienioną
przez NVA (armia
enerdowska). Miejsce Pamięci
aż do odwołania może
korzystać w celach
pedagogicznych z dostępnej od
zwiedzania od lat części sztolni.

Realizacja zamierzeń
prowadzących do
rozszerzonego zwiedzania od
lat tak pożądanego przez
ocalałych obozu, co byłoby
bardzo istotne z
pedagogicznego punktu
widzenia, jest w tej chwili
niemożliwa. Ta sytuacja
ogranicza też całkowity rozwój
Miejsca Pamięci.

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

Dni Spotkań odbyły się na
początku kwietnia jeszcze
przed ostatecznym
orzeczeniem sądu. Główna
uroczystość miała miejsce przy
wejściu do „sztolni kolejowej”.

Uczestnicy uroczystości
wyrazili swoją troskę dotyczącą
nie wiadomej przyszłości
całego systemu sztolni. Grupa
Drugiego Pokolenia umieściła
przy wejściu transparent z
konkretnymi żądaniami. Są one
nadal aktualne bez względu na
wyrok sądowy. Tymczasem
media regionalne, narodowe i
międzynarodowe
zainteresowane są tym
tematem.

Grupa Drugiego Pokolenia także podczas swojego listopadowego spotkania zajmowała się tematem sztolni. Właściciel wyraźnie podkreślił, że nie zamierza zrezygnować z realizacji własnych projektów. Głównym partnerem do rozmów wspieranym przez Stworzyszenie jest więc rząd krajowy. Właściciel i rząd krajowy, Fundacja Miejsc Pamięci Saksonii-Anhalt, Stowarzyszenie Wspierające i Grupa Drugiego Pokolenia pozostają między sobą w kontakcie. Przyszłość sztolni pozostaje jednak nieznaną.

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

Restauratorzy Knupfer und Marko zakończyli w lecie wieloletnie prace konserwacyjne pozostałości kuchni obozowej, głównego rewiru chorych i baraku sanitarnego. Dzięki żmudnej i precyzyjnej pracy udało im się uchronić od całkowitego zniszczenia tych ostatnich materialnych dowodów.

Wielkim wyzwaniem okazało się w tym roku uporządkowanie terenu obozu. Trzeba było usunąć 126 obumarłych i chorych drzew, by zapewnić bezpieczeństwo zwiedzającym i uchronić od zniszczenia pozostałości budowlane i uniknąć tym samym zamknięcia całego terenu. Część drzew została ścięta wokół baraku 13, gdyż groziły one, że się na niego przewrócą. Barak 13 ustawiono na terenie w 1992r. Nie udało się jednoznacznie stwierdzić, czy barak pochodzi z obozu, ale przynajmniej daje on obraz tego, jak taki barak obozowy wyglądał. W tym roku zreperowano dach. Następnym krokiem będzie zakonserwowanie zachowanej konstrukcji budynku.

Hauptkrankenrevier 2022 & 2024

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

Dzięki pomocy ochotniczej straży pożarnej i Diakonie Halberstadt udało się nam odsłonić zarośnięte do tej pory części terenu obozowego. Czynną pomoc przy pielęgnacji terenu okazali przez cały rok uczniowie i praktykanci z Lipska, Quedlinburga i Belfort. W ramach projektu kooperacyjnego między VHS-Bildungswerk (Centrum Kształcenia Zawodowego) Blankenburg i Centre EPIDE Belfort młodzież z powiatu Harz i Territoire Belfort zreperowała uszkodzone ławki. Projekt ten był częścią współpracy między obydwoma powiatami, którą zainicjował przed laty Louis Bertrand. Za to należy się im wszystkim wysokie uznanie. Bez tego wsparcia Miejsce Pamięci nie byłoby w stanie utrzymać w należytym porządku terenu obozu.

Szczególnie ważnym wydarzeniem było odsłonięcie 9 listopada 150 tablic imiennych przy południowej mogile zbiorowej. Usytuowanie tablic jest podobne jak i tych 761 już istniejących przy mogile północnej. Także po wyzwoleniu obozu więźniowie umierali z niedożywienia, wycieńczenia i z powodu chorób. Także oni zostali pogrzebani razem z tymi, którzy zmarli jeszcze przed wyzwoleniem, a których nie zdążono pogrzebać. Ta powstała w kwietniu 1945r. południowa mogiła stała się ich ostatnim miejscem spoczynku. Wraz z umieszczeniem tablic imiennych tymczasowo kończymy zaczęty w 2000 -latach projekt Miejsca Pamięci i Stowarzyszenia Wspierającego mającego za cel przywrócenie zmarłym ich tożsamości.

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

W tym roku obsłużyliśmy w pracy pedagogicznej 1445 uczniów. W porównaniu z rokiem ubiegłym jest to przyrost 15%. Poza tym były też realizowane projekty długofalowe. I tak młodzież z różnych szkół wspólnie prowadziła przez 3 miesiące poszukiwania badawcze na temat „Przemoc w obozie koncentracyjnym Langenstein-Zwieberge”, pisała teksty, obmyślała kreatywną relację jako przedstawienie sceniczne, które zostało zaprezentowane szerokiej publiczności podczas uroczystości obchodów 79 rocznicy wyzwolenia obozu. Temat tej akcji został poddany młodzieży przez Grupę Drugiego Pokolenia.

Kolejnym projektem było 3 wydanie „Język obrazu – fotografia i słowa”. Przez 2 dni uczniowie z powiatu Harz zapoznawali się z losami więźniów i odkrywali teren byłego obozu w różnych aspektach. Fotografowali te miejsca, które ich szczególnie poruszyły, słowami ujmowali towarzyszące temu myśli i kreowali fotograficzno-słowne kompozycje.

Wystawa została otwarta 2 listopada. Oba projekty powstały w kooperacji ze Stowarzyszeniem Reichenstrasse e.V. i przy współpracy regionalnej z powiatem Harz w ramach akcji „Szkoła bez rasizmu – szkoła z odwagą”

Wystawa specjalna pt. „Auschwitz. Pamiętać i uczyć się”, którą można było obejrzeć od sierpnia do października 2024r. w Miejscu Pamięci miała podobne założenie i była wynikiem wycieczek do miejsc pamięci uczniów ze szkół w Halle. Historia obydwu obozów jest ze sobą powiązana, bo w lutym 1945r. przetransportowano ponad 1000 więźniów z Auschwitz do Langenstein.

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge

© soziokulturelles Zentrum ZORA

Jako ostatni więzień, który przeżył Langenstein, był w 2019r. Georges Petit w Miejscu Pamięci. W tym roku gościliśmy Andreja Iwanowitscha Moisejenko, który przeżył Buchenwald i podobóz Wansleben. Po spotkaniu wirtualnym w Gleimhaus, do którego podłączył się on z Mińska doszło do bezpośredniego spotkania w realu w Centrum Kultury Zora. Dziękujemy wszystkim, którzy umożliwili nam te spotkania.

Dni Spotkań w **2025r.** odbędą się w dniach **od 3 do 7 kwietnia** i będą zorganizowane przez Miejsce Pamięci we współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierającym. Centralne obchody odbędą się w niedzielę 6 kwietnia. Ponieważ potrzebujemy więcej czasu niż w latach poprzednich na przygotowanie tego spotkania, wysłaliśmy już zaproszenia. Zgłoszenia można jeszcze wysyłać. Ostateczny termin upływa **12 stycznia 2025r.**

Wszystkim składamy najlepsze życzenia świąteczne i życzymy wszystkiego najlepszego wraz z nowym rokiem. W zeszłym roku życzyliśmy sobie, by świat stał się w tym roku bardziej pokojowy. Życzenie to jest nadal jak najbardziej aktualne.

Pracownicy Miejsca Pamięci

© Gedenkstätte Langenstein-Zwieberge
Foto: Tina Held

Leo Fedke S. Duit J. Henze Inke Alvan-Schmidt Aldo Krügel